

Нечипоренко І. В.

*Київський національний лінгвістичний університет
(Київ, Україна)*

ДИГЛОСІЯ ЯК КОНСТИТУТИВНИЙ ПРИНЦИП ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Серед мов міжнародної дипломатії арабська вирізняється специфічною соціолінгвістичною конфігурацією. Сучасна стандартна арабська мова¹ (араб. اللغة العربية الفصحى المعاصرة, далі – ССАМ) посідає особливе місце в системі міжнародної комунікації, виступаючи офіційною мовою ООН, Ліги арабських держав, а також низки суверенних держав та міжнародних організацій. Функціонування ССАМ визначається феноменом диглосії – системного співіснування двох функційно диференційованих варіантів у межах єдиного мовного континууму, – який є не периферійною типологічною особливістю, а однією з ключових характеристик арабської комунікативної архітектури, що впливає на природу дипломатичного дискурсу.

Концепт диглосії описує мовну ситуацію, за якої в межах однієї мовної спільноти паралельно функціують два варіанти з чітко розмежованими комунікативними доменами. У випадку арабської мови йдеться про співіснування високого варіанта – ССАМ, – і низького варіанта – діалектів (араб. العامية), що охоплюють сукупність регіонально диференційованих розмовних форм. Така мовна організація не зводиться до стилістичної

¹ Сучасна стандартна арабська мова (далі – ССАМ) – це прямий відповідник англійському терміну «Modern Standard Arabic», тобто форма арабської мови, яка сьогодні використовується як офіційна мова в арабських країнах. Деякі дослідники застосовують термін «арабська літературна мова» (калька з рос. «Арабский литературный язык»), однак у подальшому викладі під «арабською мовою» розумітимемо саме ССАМ, вважаючи цей термін точнішим та таким, що відповідає сучасним комунікативним практикам.

варіативності в межах єдиної граматичної системи. Натомість ідеться про співіснування двох структурно відмінних кодів, які різняться за фонологічними, морфологічними та лексичними параметрами, мають різні механізми засвоєння та відрізняються за своїм символічним статусом у суспільній свідомості.

Слід підкреслити, що йдеться не про стилістичну варіативність у межах єдиної граматичної системи, а про два структурно відмінні коди з різними фонологічними, морфологічними та лексичними підсистемами, різними каналами засвоєння та різним символічним статусом у суспільній свідомості. Однією з причин варіативності термінологічної системи арабської мови є багатовікове співіснування стандартної арабської мови та місцевих діалектів у ситуаціях диглосії (Троєглазова, 2013, 136).

Сучасна розмовна арабська розгалужується на значну кількість діалектів, що утворюють два великі ареали: східний (машрикський) та західний (магрибський, або північноафриканський). Машрикська група охоплює чотири підгрупи: месопотамську (Ірак, частково Сирія), аравійську (Саудівська Аравія, Ємен, держави Затоки), центрально-арабську (Сирія, Ліван, Йорданія, Палестина) та єгипетсько-суданську (Єгипет, Судан). Магрибська група включає діалекти Марокко, Алжиру, Тунісу, Лівії та Мавританії (Алкаді, 2022, 14).

Ступінь взаємозрозумілості між представниками різних діалектних груп варіюється суттєво: якщо єгипетський діалект завдяки широкому культурному поширенню (кіно, телебачення тощо) є відносно зрозумілим для більшості арабськомовного населення, то марокканська «даріджа» (араб. اللغة الدارجة) становить значну комунікативну перепону навіть для носіїв машрикських діалектів.

Функційна диференціація між ССАМ і діалектів реалізується через систему чітко визначених комунікативних доменів. ССАМ обслуговує сфери права, релігії, освіти, журналістики та міжнародної дипломатії; діалекти домінують в побутовій комунікації, народній культурі, гумористичному дискурсі та

емоційному вираженні. У дипломатичній практиці ССАМ є єдино легітимним кодом офіційних виступів, дипломатичних нот, договорів і резолюцій. Натомість у кулуарних переговорах і неформальних контактах відбувається закономірне перемикання коду (англ. code-switching): досвідчені дипломати свідомо переходять на діалект або на змішаний код як на сигнал зближення й особистої довіри. Так, єгипетський дипломат може перейти на діалектну форму мовлення у приватній бесіді з левантійським колегою, натякаючи на бажання відмовитись від протокольної дистанції. Здатність коректно зчитувати ці сигнали перемикання є частиною прагматичної компетентності в арабській дипломатичній культурі.

Функційний розподіл між ССАМ і діалектами, асиметрія їхнього засвоєння, механізми кодового перемикання та пов'язані з ними перекладацькі виклики утворюють системну лінгвоструктурну реальність, ігнорування якої неминуче призводить до комунікативних і герменевтичних втрат у міжнародній дипломатичній взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алкаді, М. С. А. (2022). Проблеми вивчення арабського лінгвокраїнознавства (у процесі підготовки арабістів в Україні). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 2022 (58), 12–16.
2. Троєглазова, М.М. (2013). Теоретичні засади дослідження юридичної термінології сучасної арабської літературної мови. *Сходознавство*, 2013 (64), 127–139.

Озерчук С.О.

*Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна)*

АЛЮЗИЯ ЯК ПРИНЦИП СМИСЛОТВОРЕННЯ У ПІСНІ СТІНГА «SHAPE OF MY HEART»

Творчість Стінга є складним інтертекстуальним полотном, декодування якого потребує від реципієнта значного культурного й філософського ресурсу. Центальною серед механізмів смислотворення в ній є алюзія, тобто непряме